

Üniversite Öğrencilerinin Gelecek ile İlgili Kaygılarının Mezuniyet Beklentileri Üzerindeki Etkisinde Vizyonlarının Aracı Rolü*

Semra Erener
ÖZALÇIN¹

Nurdan
ÇOLAKOĞLU²

¹ Doktora, İstanbul Arel
Üniversitesi,
erensersemra@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-2777-9045

² Prof. Dr., İstanbul Arel
Üniversitesi Mühendislik
Fakültesi,
nurdancolakoglu@arel.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4454-9639

Gönderilme / Received

02.09.2024

Kabul Tarihi / Accepted

23.09.2024

Yayın Tarihi / Published

30.09.2024

Öz

Bu araştırma son yıllarda tüm dünyada etkisini gösteren Covid 19 pandemisinin ülke ekonomileri üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etkilerden birisi olan küçülen ekonomiler, düşen büyüme hızları ve azalan istihdam imkanları nedeniyle, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının, mezuniyet sonrası beklentilerinin ve geleceğe ilişkin vizyonlarının mevcut durumunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, kendi geleceklerine dair beklentileri aslında ülkelerinin geleceklerine dair beklentilerinin de önemli bir yansıması olan üniversite öğrencilerinin, mevcut bakış açılarının anlaşılıp, gelecekte daha iyi yönlendirilmelerine yardımcı olacak ve gelecekte bu konuda araştırmalar için de araştırmacılara veri sağlayarak literatüre katkıda bulunacaktır. Araştırma kapsamında hazırlanan 58 soruluk anket formuna 49 farklı üniversiteden 448 önlisans, lisans ve yüksek lisans öğrencisinin vermiş olduğu cevaplar SPSS ve AMOS istatistiksel analiz programları vasıtasıyla faktör analizine ve yapısal eşitlik modeli analizine tabi tutulmuştur. Araştırma bulgularına göre; üniversite öğrencilerinin geleceklerine dair taşıdıkları endişelerin mezuniyet beklentileri üzerinde olumsuz etkisi olduğu, bu endişelerin aynı zamanda gelecek vizyonlarını olumsuz etkilediği, gelecek vizyonlarının ise hem mezuniyet beklentilerini olumlu etkilerken hem de gelecek kaygılarının mezuniyet beklentileri üzerindeki olumsuz etkisini azaltan aracı role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencileri, Gelecek Kaygısı, Beklenti, Vizyon, Umut.

* Bu makale intihal tespit yazılımlarıyla taranmıştır. Benzerlik tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by plagiarism detection softwares. No similarity detected.

** Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the “Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive” were followed.

*** Yazarların çalışmadaki katkı oranları; birinci yazar %50, ikinci yazar %50,

Contribution rates of the authors in the study; first author 50%, second author 50%.

**** Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.

Kaynak gösterme / To cite this article: Özalçın, S. E., & Çolakoğlu, N. (2024). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek İle İlgili Kaygılarının Mezuniyet Beklentileri Üzerindeki Etkisinde Gelecek Vizyonlarının Aracı Rolü. İletişim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 4(2), 276-305. doi: 10.59534/jcss.1542122

The Mediating Role of Future Visions in The Impact of University Students' Concerns About The Future on Their Graduation Expectations

Semra Erener
ÖZALÇIN¹

Nurdan
ÇOLAKOĞLU²

¹ PhD Student, İstanbul Arel University,
erenersemra@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-2777-9045

² Prof. Dr., İstanbul Arel University Faculty of Engineering and Architecture,
nurdancolakoglu@arel.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4454-9639

Gönderilme / Received
02.09.2024

Kabul Tarihi / Accepted
23.09.2024

Yayın Tarihi / Published
30.09.2024

Abstract

This research targets to reveal the current situation of university students' future concerns, post-graduation expectations, and visions for the future due to the unfavorable effects of the Covid-19 pandemic, which has shown its impact worldwide in recent years, including shrinking economies, decreasing growth rates, and declining employment opportunities. The research will help to understand the current perspectives of university students, whose expectations for their own future are in fact an important reflection of their expectations for the future of their countries, and guiding them in the future, and will contribute to the literature by providing data to researchers for future research on this subject. Within the scope of the research, the answers given by 448 associate, undergraduate and graduate students from 49 different universities to the 58-question questionnaire form were subjected to factor analysis and "SEM (structural equation model)" analysis through SPSS and AMOS statistical analysis programs. According to the research findings, the concerns university students have about their future negatively affect their graduation expectations. These anxieties also negatively impact their future visions. However, it was found that future visions positively influence graduation expectations and act as a mediator that reduces the negative impact of future anxieties on graduation expectations.

Keywords: University Students, Anxiety About The Future, Expectation, Vision, Hope.

Giriş

Bilişsel, duygusal, fizyolojik ve davranışsal açıdan karmaşık bir tepki süreci olarak kabul edilen kaygı, bireyler için potansiyel tehdit olarak algılanan öngörülemez ve kontrol edilemez anlarda tetiklenerek ortaya çıkmaktadır. Üniversite eğitimi sırasında belirli yaşa ve eğitim seviyesine ulaşmış olan insanlar kendilerine sağlıklı ve başarılı bir gelecek yaratmak amacıyla geleceklerini planlar ve bu hedefleri doğrultusunda düşünürler. Bu hedef ve düşünceler aynı zamanda gelecekle ilişkili kaygılara yani belirsizlikten kaynaklı endişe ve korku haline yol açabilir (Kaya & Avcı, 2016).

Kişilerin hissettikleri ve normal olarak nitelendirilen korku, kişiyi tehlikeye karşı uyarıcı ve korkulan şeyden kaçması için kişiyi motive eden ve tehdit olarak görülen şeye karşı verilen bir tepkidir. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde gelişim yaşından kaynaklı olarak kişi farklı korkuları deneyimlerken, bu korkuların sıklık, yoğunluk ve süreleri de yaşanan kültüre ve cinsiyete bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Hollanda’da yapılan bir çalışmada, fiziksel tehlike ve ceza korkularının yaşla birlikte azaldığı, sosyal korkuların ve başarı ya da değer görme korkularının ise yaşla birlikte artış eğiliminde olduğu sonucuna varılmıştır (Ancharya, Vankar, & De Sousa, 2016).

Gelecek ile ilgili belirsizlik ve endişe nedeniyle kaygı hissedilmesi normal olsa da geleceğini şekillendirmeyi ve kendilerine bir kariyer inşa etmeyi hedefleyen üniversite öğrencileri için kontrol edebildikleri sürece gelecek kaygıları motive edici dahi olabilmekte, gelecekleri ile ilgili hedefler belirlemelerini ve daha planlı hareket etmelerini de sağlayabilmektedir. Öğrenciler, belirsizlik, başarısız olma endişesi, hayatlarını idame ettirecek seviyede mala ve güce sahip olamama gibi kaygılarını kontrol altına alamadıkları durumlarda, bazı akademik sorunlarla karşılaşarak sosyal ilişkilerinde problemlere, yanlış kariyer planlamalarına yönelmekte, hatta istenmeyen fiziki sorunlarla dahi karşılaşabilmektedir (Come to Gelişim, 2023).

Türkiye İstatistik Kurumu’nun 21 Haziran 2023 tarihinde yayımladığı, “Yükseköğretim İstihdam Göstergeleri, 2022” başlıklı haber bülteni verilerine göre, 2021 yılında lisans derecesine sahip mezunların kayıtlı istihdam oranı %71,1 iken 2022 yılında %71,7’ye yükselmiş olsa da, lisans mezunlarının halen istihdam edilemeyen %28,3’lük kesiminde yer alan gençlerin varlığı üniversite eğitimlerine devam eden öğrencilerin geleceğe ilişkin kaygı duymalarına yol açan önemli bir göstergedir.

Ön lisans mezunları dikkate alındığında ise kayıtlı istihdam oranı 2021 yılında %63,0, 2022 yılında ise %64,9 olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılı verilerine göre önlisans mezunlarının %35,1’inin istihdam edilemediği gerçeği dikkate alındığında mezuniyetleri sonrasında kendilerini bekleyen iş bulma sorununun üniversite öğrencileri için önemli bir kaygı kaynağı olduğu aşikardır. TÜİK 2023 yılı raporuna göre istihdam oranları lisans ve ön lisans öğrencileri için çok küçük oranda da olsa artış gösterse de 2021 yılında lisans mezunları için 13,6 ay olan ortalama ilk iş bulma süresi 2022 yılında artarak 13,9 ay, ön lisans mezunları için 14,8 ay olan ortalama ilk iş bulma süresi ise 2022 yılında artarak 15,3 ay olarak

gerçekleşmiştir. TÜİK verilerine göre ilk iş bulma süresinin yanı sıra ortalama iş bulma süresi de artmıştır (TÜİK, 2023).

Türk ve yabancı yazında kaygı ve üniversite öğrencilerinin akademik başarı kaygısı, sayısal derslere ilişkin kaygıları konularında yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. 1996-2020 yılları arasında üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, 2007 yılı itibariyle bu konuda daha fazla çalışma yapılmaya başlanıldığı ve en çok çalışmanın devlet üniversitelerinin Eğitim Fakültelerinde yapılmış olduğu, kaygı düzeylerinin de öğrencilerin sosyo ekonomik düzeyleri ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir (Güdücü & Özerk, 2022).

Güdücü ve Özerk, 1996-2020 yılları arasında yapılmış ve üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı düzeylerini konu edinen 43 çalışmaya ait araştırma bulgularını inceleyerek çalışmaların yıllara göre, devlet üniversitesi ve vakıf üniversitesine göre, üniversitelerde öğrenim görülen alanlara, buldukları sınıflara ve dönemlere, cinsiyetlerine, sosyo-ekonomik düzeylerine, not ortalamalarına göre öğrencilerin kaygı düzeylerinin nasıl dağılım gösterdiğini detaylı olarak raporlamıştır (Güdücü & Özerk, 2022).

Tan ve arkadaşları da 2023 yılında Google Scholar, ProQuest Dissertations & Theses Global'de dahil olmak üzere çeşitli veri tabanı ve dergilerin de arasında olduğu kaynaklar üzerinde sistematik olarak gerçekleştirdikleri incelemeler sonucunda 25 araştırmayı inceleme kapsamına almaya değer bulmuşlardır. Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalar Afrika ve Arap Devletleri de kapsayacak Avustralya ve Antartika hariç tüm kıtalarda yapılmış olup, araştırma bulgularına göre üniversite öğrencilerinin kaygı düzeyleri %7,40 ile %55,00 arasında değişmekle birlikte ortalaması %32,00 dir. Kadın olmak, Asya'da yaşamak gibi durumların ise diğer öğrencilere göre daha yüksek kaygı düzeyine sebep olduğunu ve Covid-19 salgını sonrasında kaygı artışı gerçekleştiği tespit edilmiştir (Tan, Soh, Hartanto, Goh, & Majeed, 2023).

Üniversite yılları, öğrencilerin geleceklerini planladıkları, iş bulmaya çalıştıkları ve artık ebeveynlerinden bağımsız olarak kendi başlarına hayatlarını sürdürebilmek için gerekli koşulları oluşturmaya çalıştıkları, geleceğe ilişkin beklentilerini şekillendirdikleri bir zaman dilimidir. Sadece üniversite öğrencileri için değil, tüm insanlar için pek çok yeni deneyimlerin yaşandığı Covid 19 döneminde, salgını önlemek için fabrika, okul, restoran, alışveriş alanları gibi halka açık yerlerin yanısıra üniversite kampüsleri de kapatılarak ülkelerin ve okulların sahip oldukları imkanlara bağlı olarak çevrimiçi eğitime geçilmiştir. Bu durum, öğrenmeye erişim ve yeni yöntemlere uyum sağlama konusunda daha büyük zorluklara yol açmış, öğrenim görürken aynı zamanda çalışmak zorunda olan öğrenciler pandemide uygulanan karantina şartları nedeniyle de mağdur olmuşlardır (Rodríguez-Hidalgo, Pantaleón, Dios, & Falla, 2020).

Birçok ülkede Covid 19 döneminde geçici olarak devreye alınan bu tür bir değişim, pandemi konusundaki yetersiz bilgi ve aşırı dikkat toplumun her kesiminde etkili olduğu üzere üniversite öğrencilerinin de fiziksel ve ruhsal sağlığını olumsuz etkilemiştir. Gelecek belirsizliği korkusunun da yaşandığı

pandemi döneminde, yüz yüze iletişimin ve fiziksel egzersizin de azalması, ekran başında uzun süre kalmayı gerektiren çevrim içi eğitim uygulamaları üniversite öğrencilerinin akademik performansı üzerinde de olumsuz etkilere yol açmıştır (Chang, Ji, Li, Pan, & Su, 2021).

12. Kavramsal Çerçeve

12.4. Kaygı ve Gelecek Kaygısı

Kaygı, kişilerin toplumsal hayatlarında bürünmek zorunda oldukları farklı rollerinin karmaşıklığı ve bu rollerinden kaynaklı sorumlulukları nedeniyle ortaya çıkan endişeli ruh halidir (Türk, Öztürk & Gökaya, 2022).

Kökü Eski Yunanca'da yer alan *anxietas* kelimesine dayanan kaygı, tehlike ya da tehlike olasılığı karşısında kişilerce algılanıp yaşanan endişe ve korku duygusudur. Kişiler iç ya da dış dünyadan kaynaklı olarak, bir tehdit edici ya da hoşuna gitmeyen bir durum algıladığında gerek bedensel gerekse zihinsel ve duygusal olarak farklı bir ruh haline bürünürler. Kaygı aynı zamanda kişileri olumlu yönde etkileme, motive etme ve yönlendirme ve bu sayede öğrenmeye istekli kılarak kariyerinde ilerlemesini sağlama gibi özelliklere de sahiptir (Kula & Saraç, 2016).

Farklı eğitim seviyesinde, farklı ailelerden gelen, farklı sosyo kültürel özelliklere sahip olan kişilerin farklı konularda kaygılanması ve kaygıyı hissetme şiddeti ve süresi elbetteki birbirlerinden farklılık gösterecektir (Bilge & Pektaş, 2004).

Gelecek kaygısı, kişilerin gelecekte yaşayacakları ve olumsuz olarak algıladıkları durumlara dair yaşadıkları endişe hali ve bu olumsuz beklentilerin aşırı bir tehlike olarak algılanması olarak tanımlanmaktadır. Gelecekte iş bulma ve yetişkin bireyler olarak hayatlarını idame ettirme konularındaki kaygıları eğitimlerinin son yıllarında artmakta, bu kaygı bazılarında strese yol açarken, bazı öğrencileri de gelecekteki kariyerlerini tasarlamaya başlama konusunda yönlendirmektedir (Yüncü, 2023).

Kişiler gelecekte yaşayacakları durumlara dair beklentileri konusunda düşündüklerinde, içerisinde buldukları dönemde yaşadıkları depresyon, savaş, salgın, iş imkanlarının ve istihdam oranlarının azalması gibi olumsuz durumlardan da etkilenerek kaygı duyabilmekte ve bu kaygı gelecek beklentilerini de etkilemektedir. Öğrencilerin gelecekte yaşayacakları durumlara dair beklentileri ve kaygıları, devam eden eğitim dönemlerinde de motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyebilecektir. Hayata atılma aşamasında olan üniversite öğrencilerinin mezuniyetleri sonrası kendilerini bekleyecek iş imkanları ve üniversite mezunu olarak sosyal hayatta edinecekleri yer ve sahip olacakları ekonomik şartlar konusundaki beklentileri de endişe ve kaygı duymalarına yol açmaktadır (Kara, Akin, & Alp, 2020).

Gelecek kaygısı, günlük hayatta kişinin karşılaştığı anlık endişe, korku ve olumsuz beklentilerden ziyade, geleceğine dair yapmış olduğu planlarını

ve belirlediği hedefleri içeren, uzun dönemli bir süreci kapsar. Geleceğine dair gerçekleşmesini istediklerinin olmayacağına ya da gerçekleşmesinden korktuğu olumsuzları yaşayacağına dair beklenti ve düşünceler uzun süre devam ederse kişide panik duygusunun yaşanmasına yol açabilir. Kısa süreli ve yaşamın doğası gereği hissedilen kaygı ile geleceğe dair kişinin beklentilerini içeren kaygı arasındaki fark, gelecek kaygısının zihinde yer ederek kişide problem oluşturacak ruh haline sebebiyet verebilecek olmasıdır (Tellioglu, 2021).

12.5. Üniversite Öğrencilerinin Mezuniyet Beklentileri

Beklentiler genel anlamda herhangi bir eylemin sonucunda başka bir eylemin ortaya çıkacağına dair öngörüler içerirler. Ortaya çıkan yeni eylemler başka çıktılarla ilişkilendirilendiğinde beklentiler oluşur. Üniversite eğitimi almak ve mezun olmak eyleminin çıktısı olarak da mezun bireylerde “üniversite eğitimi bana ... faydalar sağlayacak”, şeklinde beklentiler oluşacaktır (Lent, Brown, S. D., & Hackett, 1994).

Bilgi Çağı olarak adlandırılan günümüzde küreselleşmenin de etkisiyle her türlü tüketim ürününün yanısıra bilgiye de ulaşım oldukça kolaylaşmış ve hızlı hale gelmiştir. Tarım ve sanayi dönemlerine nazaran artık çalışma alanları eğitim, üretim bilim, teknik, ticaret ve hizmet gibi mesleki birikim ve yetkinlik gerektiren alanlara doğru yoğunlaşmış durumdadır. Bu durum üniversite, her türlü akademik eğitimin verildiği kurum ve kuruluşlar ile Ar-Ge merkezlerinin önemini giderek artırmaktadır (Yılmaz & Horzum, 2005).

Bilgi artık üretim, dağıtım ve tüketimine en çok ihtiyaç duyulan kaynak haline gelmiş durumdadır. Bilgi çağında diğer dünya ülkeleriyle rekabet edebilir halde olmaları gerektiğinin bilincindeki ülke yönetimleri için eğitim ve öğretim kurumları ülkelerinin sürdürülebilir refah ve başarısı için en çok değer verilen kurumların başında gelmek zorundadır. Günümüzde, gelişmiş ve ekonomik açıdan güçlü olarak nitelendirdiğimiz, ABD, İrlanda, Finlandiya, Almanya gibi ülkelerin yayınlamış oldukları resmi raporlar incelendiğinde, ilgili ülkelerin yatırım harcamaları arasında eğitime ayırdıkları pay dikkat çekmektedir (Murat & Şahin, 2011).

Çok yönlü düşünebilen, değişim ve gelişim ihtiyacının farkında olan, toplumları buldukları durumdan daha ileriye taşıyabilecek vasıflara, farklı bakış açısı ve problem çözme becerilerine sahip bireylerin yetiştirilmesi eğitimle sağlanır. Toplumunu oluşturan bireyler toplumun kendisinden beklediği özelliklere sahip olabilmek amacıyla yüksek eğitim almak eğilimindedirler (Doğan & Bıkmaz, 2015).

En temel amacı öğrencileri eğitim aldıkları alan çerçevesinde bilgi vermek, bilimsel araştırmalar yaparak bilgi üretmek ve üretilen bilgilerin paylaşılması için kongre ve paneller düzenleyerek bilginin kaybolmasını önleyecek akademik yayınlar oluşturmak olan üniversite eğitimi toplumların gelişiminde ve insanların sürdürülebilir refaha kavuşmasında hayati önem taşımaktadır (Bilgin, Suçin, & Polat, 2013).

Gelecekte icra edilecek mesleğe dair eğitim veren üniversiteler, çeşitli sektörlerde ihtiyaca cevap verecek bilgi ve donanıma sahip insan gücü kaynağının yetiştirildiği kurumlardır. Üniversite eğitimi sırasında edinilen bilgiler gelecekte icra edilecek mesleğin gerektirdiği teorik bilgiyi kazandırmasının yanısıra öğrencilerin iletişim becerisi, takım çalışması, sosyal beceriler ve topluma uyum yeteneği de edinmelerini sağlar. Öğrencilerin geleceğe yönelik kariyer beklentileri, mesleki hedefleri de oluşmaya başladığı için bu durum kaygı ve stres hissetmelerine yol açabilecektir (Akyol, Oğan, & Oğan, 2018).

Mezuniyet sonrası edinilen üniversite diploması kişilerin sahip oldukları mesleği tanımlayan bir belge olmasının yanı sıra hem kişinin kendisinde hem de toplumda kişiden beklenen nitelikleri de gösteren bir belge olarak nitelendirilebilir. Bireylerin mezuniyet sonrası başarılı olup olmamalarına sebep olan etmenlerin en önemlilerinden birisi de meslek tercihleridir Bir meslek sahibi olduğuna dair sahip olunan üniversite diploması kişinin ilgili mesleği icra edebilmesi için gerekli temel mesleki bilgileri aldığına dair hem bir statü göstergesi hem de mezun kişinin geleceğine dair kişisel beklentilere sahip olmasını sağlayan belgedir (Karadeniz & Özkan, 2021).

Meslek kavramı, belirli bir eğitim süreci sonrasında kazanılan bilgi ve becerileri ifade eder ve kişinin hayatını idame ettirecek geliri elde etmesini sağlayan, sahip olduğu, öğrenip edindiği vasıf ve niteliklerdir. Meslek seçimi geleceğe dair hem mesleğin kişiye kazandıracığı nitelikleri ve kariyer beklentilerini, hem de kişisel beklentilerini şekillendiren ve bireysel olarak ideallerine yön veren önemli bir karardır (Karadeniz & Özkan, 2021).

Flores, Navarro ve DeWitz 2008 yılında yapmış oldukları sosyal bilişsel kuramın bir başka boyutunu incelemek amacıyla üniversite öğrencilerinin mezuniyetlerinden sonraki döneme dair beklenti ve hedeflerini ölçmeye çalışmışlardır. Flores vd. ölçek geliştirme çalışmaları ile üniversite öğrencilerinin üniversite eğitimindeki başarılarının sadece kişisel motivasyonları, akademik ilgileri ve derslerindeki başarılarından kaynaklanmadığına, üniversite mezuniyet beklentileri ve hedeflerinin de bu başarıda önemli bir motive edici güç olduğuna dikkat çekerek bu nedenle öğrencilerin üniversite eğitiminin sonrasına dair beklentilerinin de dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir (Flores, 2008).

Üniversite öğrencilerinin bir kısmı mezuniyet sonrası mesleki kariyerlerinde ilerlemek amacıyla öğrenim hayatları süresince staj, mesleki klüp ve derneklerin etkinliklerine katılım, okul dışı eğitimler gibi faaliyetlere ağırlık verirken, bir kısmı da akademik olarak eğitimlerine devam ederek yüksek lisans ve doktora eğitimleri alarak kendilerini geliştirmeyi tercih etmekte ve gelecek kaygılarını yönetmeye çalışmaktadır. Böylece çevrelerine uyumlanmakta ve gelecekte yapmak istedikleri mesleki ve sosyal seçimleri konusunda motive olmaktadırlar (Türköz, Bektaş & Çiçek, 2021).

12.6. Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Vizyonları

Üniversite yılları, öğrencilerin meslek seçimleri doğrultusunda eğitim aldıkları ve kariyerlerinin önemli başlangıç aşaması olarak nitelendirilebilecek önemli bir

süreçtir. Okuldan işe geçiş dönemi, işgücü piyasasına yeni katılanlar (genellikle üniversite mezunları) için kritik öneme sahiptir. Geleceğe ilişkin güçlü bir vizyona sahip olmak, bireylerin davranışlarını olumlu yönde etkilerken, zayıf bir vizyona sahip olmak ise meslek seçimi, kariyer planlama ve olumlu kariyer geçişleri gibi kişinin hayatında oldukça önemli olan hareketleri zorlaştıran ve hatta engelleyen bir durum oluşturabilmektedir (Korkmaz, 2023).

Son yıllarda yaşanan sosyal değişimler, ekonomik istikrarsızlık ve iş güvencesinin olmayışı ergen bireylerin geleceğe yönelik algılarını olumsuz etkilemekte, kafa karışıklığını ve kaygıları tetiklemekte, farklı yaşam seçenekleri geliştirme ve yeni durumlara uyumlanma yeteneğini sınırlandırmaktadır. Kariyer gelişimi ile ilgili olarak yine son dönemlerde yapılan çalışmalar, geleceğe dair bireyin sahip olduğu bakış açıları ve vizyonlarının bireyin gelecek yaşamı üzerinde etkisi olan kritik kaynaklar olduğunu göstermektedir (Ginevra, et al., 2017).

Umut ve iyimserlik kavramlarının yanısıra kötümserlik kavramları bireylerin gelecek hedef ve isteklerine odaklanmasıyla ilgili olup aralarında benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır. Gelecek vizyonu kavramı ise; umut, iyimserlik, kötümserlik kavramlarının geleceğe dair genel yönelimini ifade etmekte olup, bu üç kavramın aralarındaki benzerlik ve farklılıklar nedeniyle gelecek vizyonu kavramının alt boyutları olarak kabul edilebileceğini göstermektedir. Kötümserlik eğiliminin umut ve iyimserlikten yüksek olması durumunda geleceğe ilişkin eğitim ve kariyer planlaması yapmak ve bir plana bağlı kalmak zorlaşırken; iyimser düşünce yapısı ve bakış açısına sahip bireyler gelecek planlamalarını yapmakta daha başarılı olacaktırlar. Kariyer inşasında umut, iyimserlik ve kötümserlik kavramları gelecek vizyonundaki belirleyici role sahiptirler (Akça, 2018).

Farklı teori ve araştırmalarda umut, iyimserlik ve kötümserlik ayrı ayrı kavramlar olarak ele alınmış olsa da bu terimler sıklıkla birbirinin yerine kullanılmışlar ve iyimserlerden bazen geleceğe yönelik umutlu kişiler, kötümserlerden ise umutsuz kişiler olarak bahsedilmiştir (Çalışkan & Karademir, 2023).

Kariyer gelişimi için önemli bir psikolojik kaynak olan umut duygusal ve zihinsel bir yapı iken, iyimserlik kişilerin gelecek planlamalarıyla ilgilidir ve gelecek hakkında genellikle olumlu beklentiler içeren bir düşünce yapısında olduğunu gösterir. Olumlu beklentilere sahip olan bireyler bu beklentileri hayata geçirebilmek için daha çok çalışma davranışı gösterirlerken, kötümserlik ise olumsuz kariyer gelişiminin sebepleri arasında yer alır (Korkmaz, 2023).

İyimserlik-kötümserlik kavramları, bu kavramların karşılıklı olarak aralarındaki ilişkiye ve kişilerin sahip oldukları özelliklerinin diğer bireylerle kurdukları ilişkilerdeki olumlu ve olumsuz etkilerine dair pek çok araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçları, iyimserliğin fiziki ve ruhsal sağlık, mutluluk, hayattan zevk alma, zorluklarla başa çıkabilme, akademik başarı, motivasyon gibi olumlu değişkenlerle pozitif yönde ilişkisi bulunurken, karamsarlık ve umutsuzluğun ise kaygı, endişe gibi istenmeyen olumsuz değişkenlerle ilişkisi olduğunu göstermiştir (Mahasneh, Bataineh, & Al-Zoubi, 2016).

13. Araştırma Yöntemi

Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği, Üniversite Mezuniyet Beklentileri Ölçeği ve Gelecek Vizyonları Ölçeği olmak üzere 3 ölçek kullanılarak oluşturulmuş anket formu Türkiye’de eğitim vermekte olan toplam 49 üniversitede 448 hazırlık, ön lisans, lisans ve yüksek lisans öğrencisine uygulanmıştır. Anket formunda altısı kişisel bilgileri içeren toplam 58 soru yer almaktadır.

13.1. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

13.1.1. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği

Toplam 19 adet maddeden oluşmakta olan 5’li Likert ölçeğinin ilk faktörünün adı “Gelecek Korkusu” ve ikinci faktörünün adı “Gelecekte Umutsuzluk” olarak belirlenmiş olup, 2022 yılında Geylani ve Çiriş Yıldız tarafından geliştirilmiştir. Gelecek Kaygısı Ölçeği’nin iç tutarlılığı madde-toplam puan korelasyonu ve Cronbach’s α yöntemleri ile belirlenmiştir. Cronbach’s α değerleri sırasıyla tüm ölçek için 0,91, ilk faktör için 0,95 ve ikinci faktör için 0,88 olarak hesaplanmıştır (Geylani & Yıldız, 2022).

13.1.2. Üniversite Mezuniyet Beklentileri Ölçeği

“College Outcome Expectation Questionnaire (Üniversite Mezuniyet Beklentileri Ölçeği)”, Flores, Navarro ve DeWitz (2008) tarafından geliştirilmiştir. Orçan ve Çelik (2021) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Orijinal ölçek 19 maddeden oluşmaktadır.

Orijinal ölçek tek boyuttan oluşmakta olup ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0,94’tür. Analiz sonuçlarına göre dört madde Türkçe versiyonundan çıkarılmış ve toplam 15 madde altında toplanan iki faktörden oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır. Faktörler “Mesleki Beklentiler” (MB) ve “Bireysel Beklentiler” (BB) olarak adlandırılmıştır. Bu 15 maddenin dokuzu MB altında ve diğer altısı ise BB altında gruplanmıştır (Orçan & Çelik, 2021).

13.1.3. Gelecek Vizyonları Ölçeği

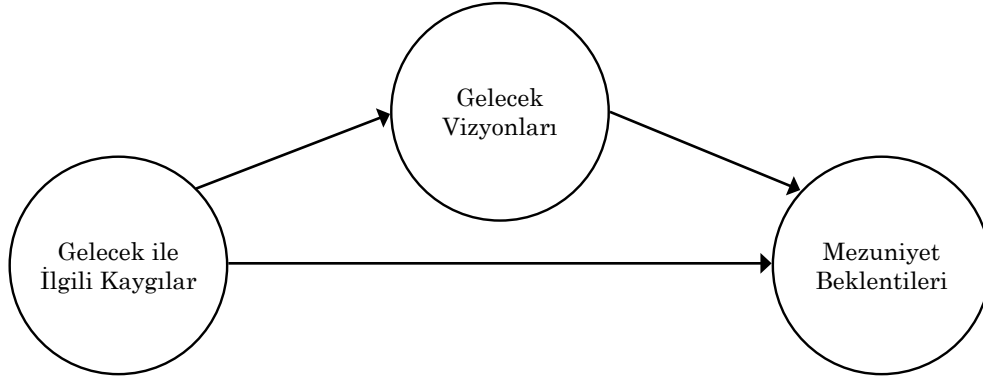
“The Visions about the Future Scale (Gelecek Vizyonları Ölçeği-GVÖ)” Ginevra ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir (Ginevra, et al., 2017). Akça ve diğerleri tarafından Türkçeye uyarlanmıştır (2018). Toplam 18 maddeden ve İyimserlik, Kötümserlik, Umut olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin Türkçe formunun orijinal ölçekteki gibi üç boyutlu yapıda olduğu ve bu yapının kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğu görülmüştür.

Ölçek, “Beni hiç tanımlamıyor” (1) ile “Beni çok iyi tanımlıyor” (5) arasında değişen 5’li Likert tipi bir derecelendirme yapısına sahiptir. Ölçeğin toplam puanına ilişkin hesaplanan Cronbach’s α iç tutarlık katsayısı ise 0,84’tür (Akça, Korkmaz, & Alkal, 2018).

13.2. Araştırma Modeli

Şekil 1’de verilmekte olan araştırma modeli doğrultusunda; gelecek ile ilgili kaygılarının mezuniyet beklentileri üzerindeki etkisinde gelecek vizyonlarının rolü araştırılmıştır.

Şekil 1: Araştırma Modeli

14. Araştırma Bulguları

Araştırma kapsamında hazırlanan 58 soruluk anket formuna 49 farklı devlet ve vakıf üniversitesinin 67 farklı bölümünde öğrenim görmekte olan 448 önlisans, lisans ve yüksek lisans öğrencisinden cevap alınmıştır.

Ankete cevap veren öğrencilerden %32,6’sı herhangi bir özel veya kamu kurumundan burs alırken %67’si ise burs almamaktadır. %51,8’i aileleriyle birlikte yaşıyorken %16,4’ü devlet yurdunda, %9,6’sı özel yurttaki, %22,3’ü ise kiraladıkları bir evde yaşamaktadırlar. Öğrencilerden %69,6’sı hayallerindeki meslekle ilgili eğitim aldıklarını, %30,4’ü ise eğitim aldıkları alanın hayallerindeki meslek olmadığını belirtmişlerdir. 448 öğrencinin eğitim almaktaki oldukları sınıflar ise Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	Öğrenci Sayısı	%
Hazırlık	11	2,5
1. Sınıf	182	40,6
2. Sınıf	107	23,9
3. Sınıf	64	14,3
4. Sınıf	75	16,7
Yüksek Lisans	9	2
Toplam	448	100

14.1. Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygılarına Dair Bulgular

Araştırmada kullanılan ilk ölçek olan “Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği”, “Gelecek Korkusu (GK)” alt boyutu kapsamında araştırma katılımcıları tarafından verilen cevaplar Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: “Gelecek Korkusu (GK)” Alt Boyutu Cevap Dağılımı

Gelecek Korkusu		Hiç Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılmıyorum	Çoğunlukla Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1	Yaşadığım sorunların uzun süre devam edecek olma ihtimalinden korkuyorum.	<i>f</i> 53 % 11,8	87 19,4	139 31,0	109 24,3	60 13,4
2	Gelecekte başarısız olmaktan korkuyorum.	<i>f</i> 72 % 16,1	85 19,0	124 27,7	92 20,5	75 16,7
3	Hayatımda işlerin kötüye doğru gitmesinden korkuyorum.	<i>f</i> 55 % 12,3	84 18,8	139 31,0	96 21,4	74 16,5
4	Gelecekte zorlukların üstesinden gelememekten korkuyorum.	<i>f</i> 84 % 18,8	106 23,7	125 27,9	82 18,3	51 11,4
5	Her şey yolunda giderken bile bir aksilik yaşama ihtimalinden korkuyorum.	<i>f</i> 67 % 15,0	131 29,2	110 24,6	85 19,0	55 12,3
6	İşler iyi gittiğinde bile kötü şeyler olacak düşüncesine kapılıyorum.	<i>f</i> 91 % 20,3	110 24,6	122 27,2	69 15,4	56 12,5
7	Geleceğin ne getireceğinden korkuyorum.	<i>f</i> 65 % 14,5	104 23,2	113 25,2	102 22,8	64 14,3
8	Aileme maddi olarak iyi koşullar sunamama kaygısı yaşıyorum.	<i>f</i> 73 % 16,3	90 20,1	103 23,0	94 21,0	88 19,6
9	Planlarımın yarım kalma düşüncesi beni mahvediyor.	<i>f</i> 50 % 11,2	86 19,2	108 24,1	100 22,3	104 23,2
10	Gelecek benim için bulanık ve belirsiz görünüyor.	<i>f</i> 91 % 20,3	107 23,9	100 22,3	73 16,3	77 17,2
11	Ekonomik ve politik değişikliklerin geleceğimi tehdit edeceğinden korkuyorum.	<i>f</i> 33 % 7,4	55 12,3	73 16,3	112 25,0	175 39,1
12	Gelecekte önemli karar alma düşüncesinden korkuyorum.	<i>f</i> 115 % 25,7	108 24,1	108 24,1	75 16,7	42 9,4
13	Yakında büyük bir felaket olmasından korkuyorum.	<i>f</i> 109 % 24,3	107 23,9	89 19,9	75 16,7	68 15,2

Tablo 2’ de yer alan cevapların dağılımdan görüleceği üzere;

%39,10’luk oranıyla “ekonomik ve politik değişikliklerin geleceklerini tehdit edeceği” ifadesine katılım oranı ölçeğin “Gelecek Korkusu (GK)” boyutunun en yüksek oranda tamamen katılınan ifadesi olmuştur. Katılımcıların toplam %19,70’i ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir.

“Gelecekte önemli karar alma düşüncesinden korkuyorum” ifadesine %25,7 oranında, “yakında büyük bir felaket olmasından korkuyorum” ifadesine ise %24,3 oranında hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir.

Faktörün “yaşadığım sorunların uzun süre devam edecek olma ihtimalinden korkuyorum ve hayatımda işlerin kötüye doğru gitmesinden korkuyorum” ifadeleri ise %31’lik katılım oranıyla en yüksek orta düzeyde katılım gösterilen iki ifade olmuştur.

“Ekonomik ve politik değişikliklerin geleceğimi tehdit edeceğinden korkuyorum” ifadesi ise katılımcıların toplam %80,40 oranıyla en yüksek oranda katıldıkları ifade olmuştur.

“*Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği*”, “Gelecekte Umutsuzluk (GU)” alt boyutu kapsamında araştırma katılımcıları tarafından verilen cevaplar Tablo 3’te verilmektedir. Bilimsel araştırmalarda, katılımcıların soruları okumadan cevapladıklarını ya da soruları ifadeleri okumadan kabul etme ya da etmeme eğiliminde olup olmadıklarını tespit edebilmek için ölçeğin ters kodlanmasını gerektirecek soruların yer aldığı ölçeklerden de faydalanılır. Bu tür soruların kullanıldığı ölçeklere verilen cevapların da ters çevrilerek analize dahil edilmesi gerekmektedir (Şavkay, 2024). Bu kapsamda, alt boyutun tüm soruları SPSS programında ters kodlanarak analiz edilmiştir.

Tablo 3: Gelecekte Umutsuzluk Alt Boyutu Cevap Dağılımı

Gelecekte Umutsuzluk		Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
14	Gelecekte daha mutlu olacağımı düşünüyorum.	<i>f</i> 24 % 5,4	63 14,1	169 37,7	124 27,7	68 15,2
15	Gelecekte arzu ettiğim şeylere kavuşabileceğimi umuyorum.	<i>f</i> 14 % 3,1	63 14,1	128 28,6	158 35,3	85 19,0
16	Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı.	<i>f</i> 13 % 2,9	59 13,2	127 28,3	126 28,1	123 27,5
17	Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum.	<i>f</i> 41 % 9,2	110 24,6	169 37,7	67 15,0	61 13,6
18	Yapmayı çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var.	<i>f</i> 40 % 8,9	118 26,3	155 34,6	76 17,0	59 13,2
19	Gelecekte hedeflerimi gerçekleştirebileceğime inanıyorum.	<i>f</i> 12 % 2,7	48 10,7	146 32,6	157 35,0	85 19,0

Tablo 3’te yer alan veriler incelendiğinde;

“Gelecekte Umutsuzluk (GU)” boyutunun tüm soruları da “Gelecek Kaygısı Ölçeği Geliştirme” orjinal çalışmasında da yer aldığı üzere ters kodlanmıştır (Geylani & Yıldız, 2022). Tüm alt boyut ifadelerine katılımcılar tarafından en yüksek oranda verilen cevap ise “orta düzeyde katılıyorum” ifadesi olmuştur.

“Gelecekte hedeflerimi gerçekleştirebileceğime inanıyorum” ifadesi %86,6 ve “geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı” ifadesi %83,9 toplam katılım oranı ile katılımcılar tarafından en yüksek oranda katılan ifadeleri olmuştur.

“Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum” ifadesini, katılımcıların %33,8’i hiç katılmıyorum ve az katılıyorum şeklinde yanıtlamıştır.

Benzer şekilde “Yapmayı çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var” ifadesine hiç katılmıyorum ve az katılıyorum diye yanıt verenlerin oranı da %35,2’dir.

14.2. Üniversite Öğrencilerinin Mezuniyet Beklentilerine Dair Bulgular

Araştırmanın ikinci ölçeği olan “*Üniversite Mezuniyet Beklentileri Ölçeği*”nin “Mesleki Beklentiler (MB)” alt boyutuna araştırma katılımcıları tarafından verilen cevaplar Tablo 4’te ve “Bireysel Beklentiler (BB)” alt boyutu kapsamında araştırma katılımcıları tarafından verilen cevaplar ise Tablo 5’te verilmektedir.

Tablo 4: Mesleki Beklentiler Alt Boyutu Cevap Dağılımı

Mesleki Beklentiler			Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Üniversite eğitimi, iyi ücretli bir iş elde etmeme imkan sağlayacak.	f	48	94	181	90	35
		%	10,7	21,0	40,4	20,1	7,8
2	Üniversite eğitimi, yapmaktan hoşlandığım bir iş elde etmeme imkan sağlayacak.	f	32	70	158	125	63
		%	7,1	15,6	35,3	27,9	14,1
3	Üniversite eğitimi sayesinde, diğer insanlardan saygı göreceğim.	f	63	75	153	97	60
		%	14,1	16,7	34,2	21,7	13,4
4	Üniversite eğitimi, yeteneğimi ve yaratıcılığımı kullanabileceğim bir işe sahip olmama imkan sağlayacak.	f	49	88	162	95	54
		%	10,9	19,6	36,2	21,2	12,1
5	Üniversite eğitimi ailemle, arkadaşlarımla ve uğraşlarımla geçirebileceğim yeteri kadar zaman sağlayacak.	f	57	126	162	63	40
		%	12,7	28,1	36,2	14,1	8,9
6	Üniversite eğitimi istediğim bir hayat tarzı sağlayacak.	f	49	104	159	93	43
		%	10,9	23,2	35,5	20,8	9,6
7	Üniversite eğitimi sayesinde, kariyer hedeflerime daha iyi bir şekilde ulaşabileceğim.	f	26	80	151	126	65
		%	5,8	17,9	33,7	28,1	14,5
8	Üniversite eğitimi kariyer fırsatlarımı artıracak.	f	24	66	150	132	76
		%	5,4	14,7	33,5	29,5	17,0
9	Üniversite eğitimi olarak hayatımdaki gelecekle alakalı hedeflere daha iyi ulaşabileceğim.	f	26	71	158	126	67
		%	5,8	15,8	35,3	28,1	15,0

Tablo 4’te verilmekte olan değerlerden anlaşılacağı üzere, “*Üniversite Mezuniyet Beklentileri*” ölçeğinin “Mesleki Beklentiler (MB)” boyutunda yer alan tüm sorulara araştırmacılar tarafından verilen “orta düzeyde katılıyorum” cevabı ölçeğin en yüksek oranda tercih edilen seçeneğini oluşturmuştur.

“Üniversite eğitimi, iyi ücretli bir iş elde etmeme imkân sağlayacak” ifadesine tamamen katılanların oranı sadece %7,8, Üniversite eğitimi ailemle, arkadaşlarımla ve uğraşlarımla geçirebileceğim yeteri kadar zaman sağlayacak” ifadesine tamamen katılanların oranı %8,9 ve “üniversite eğitimi istediğim bir hayat tarzı sağlayacak” ifadesine tamamen katılanların oranı ise % 9,6 olmuştur.

Alınan cevaplar, araştırmaya katılanların alacakları üniversite eğitiminin mesleki ve kariyer beklentilerini sadece orta düzeyde olumlu olarak etkilediğini göstermektedir.

Tablo 5: Bireysel Beklentiler Alt Boyutu Cevap Dağılımı

Bireysel Beklentiler		Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çoğunlukla Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
10	Üniversite eğitimi bilgi seviyemi artıracak.	f 17 % 3,8	42 9,4	129 28,8	148 33,0	112 25,0
11	Üniversite eğitimi alarak yaşamımda başarılı olacağım.	f 33 % 7,4	73 16,3	166 37,1	121 27,0	55 12,3
12	Üniversite eğitimi alarak hayatımda doğru kararlar vermek için bilmem gerekenleri öğreneceğim.	f 41 % 9,2	81 18,1	173 38,6	97 21,7	56 12,5
13	Üniversite eğitimi, üniversite derslerimde aldığım eğitimlerle ilgili farklı kariyer alanlarını keşfetmem için bana zaman verecek.	f 33 % 7,4	83 18,5	176 39,3	99 22,1	57 12,7
14	Üniversite eğitimi pek çok arkadaş edinme fırsatı sağlayacak.	f 22 % 4,9	59 13,2	127 28,3	136 30,4	104 23,2
15	Üniversite eğitimi alarak hayata daha iyi hazırlanacağım.	f 30 % 6,7	66 14,7	169 37,7	120 26,8	63 14,1

Tablo 5’te yer almakta olan araştırmacı cevaplarının dağılımı incelendiğinde, “*Üniversite Mezuniyet Beklentileri Ölçeği*” diğer alt boyutu olan “Bireysel Beklentiler (BB)” boyutunda tüm ifadeler için katılımcıların “çoğunlukla katılıyorum ve tamamen katılıyorum” şeklinde verdikleri cevapların toplam oranı “hiç katılmıyorum ve az katılıyorum” şeklinde verilen cevapların toplam oranından yüksek olmuştur.

“Üniversite eğitimi pek çok arkadaş edinme fırsatı sağlayacak” ifadesine verilen “çoğunlukla katılıyorum” cevabı %30,4 olurken, ölçeğin diğer tüm ifadelerine katılımcılar tarafından “orta düzeyde katılıyorum” cevabının ölçeğin en yüksek oranda tercih edilen seçeneği olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcı cevaplarından anlaşılacağı üzere, üniversite öğrencileri aldıkları eğitimin gelecekte kendilerine başarı, bilgi, kariyer geliştirme ve yeni arkadaş edinme fırsatları sunacağını düşünmektedirler.

14.3. Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Vizyonlarına Dair Bulgular

Araştırmanın üçüncü ve son ölçeği “*Gelecek Vizyonları Ölçeği*” üç alt boyuttan oluşmakta olup “İyimserlik, Kötümserlik ve Umut” alt boyutlarına araştırma katılımcıları tarafından verilen cevaplar Tablo 6’da verilmektedir. Ginevra ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan orjinal “The Visions About the Future Scale” ölçeğinde de uygulandığı üzere, ölçeğin “Kötümserlik” alt boyutuna ait sorular araştırmamızda da ters olarak kodlanarak analize dahil edilmiştir.

Tablo 6: Gelecek Vizyonları Ölçeği Cevap Dağılımı

İyimserlik		f	Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çoğunlukla	Tamamen
			Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
1	İyimser biri olduğumu düşünüyorum.	23	81	100	139	105	
		5,1	18,1	22,3	31,0	23,4	
2	Çoğu zaman mutluyum.	40	117	120	115	56	
		8,9	26,1	26,8	25,7	12,5	
3	Geleceğim hakkında genellikle coşku ve iyimserlik doluyum.	55	142	124	71	56	
		12,3	31,7	27,7	15,8	12,5	
4	Gelecekte olumlu deneyimlerimin olumsuzlardan daha çok olacağından eminim.	36	102	135	108	67	
		8,0	22,8	30,1	24,1	15,0	
5	Olumlu düşünen bir insan olduğumu düşünüyorum.	35	105	109	126	73	
		7,8	23,4	24,3	28,1	16,3	
6	Gelecekte zorluklarla karşılaşsam bile iyimser olmaya devam edeceğim.	33	110	123	119	63	
		7,4	24,6	27,5	26,6	14,1	
Kötümserlik		f	Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çoğunlukla	Tamamen
			Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
7	Gelecekte gerçekten istediğim şeyleri elde edemeyeceğim.	193	134	65	27	29	
		43,1	29,9	14,5	6,0	6,5	
8	Bana gerçekten uygun bir iş bulmak zor olacak.	160	125	84	42	37	
		35,7	27,9	18,8	9,4	8,3	
9	Geleceğim için çok az umutluyum.	179	122	77	41	29	
		40,0	27,2	17,2	9,2	6,5	
10	Gelecekte hayal kurmayı ve umut etmeyi bırakacağım.	279	74	50	21	24	
		62,3	16,5	11,2	4,7	5,4	
11	Gelecek için umutlu olmak işe yaramaz, aklımdakileri yapamayacağım.	258	86	51	26	27	
		57,6	19,2	11,4	5,8	6,0	
Umut		f	Hiç	Az	Orta Düzeyde	Çoğunlukla	Tamamen
			Katılmıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
12	Gelecekte oldukça iyi olacağımı hissediyorum.	23	100	117	124	84	
		5,1	22,3	26,1	27,7	18,8	
13	Sonunda, istediğim şeyi elde edeceğimi biliyorum.	17	82	113	112	124	
		3,8	18,3	25,2	25,0	27,7	
14	Bugün yapamadığım şeyleri gelecekte yapabileceğim.	26	72	115	125	110	
		5,8	16,1	25,7	27,9	24,6	
15	Gelecekte ilgimi çeken şeyleri yapabileceğimden eminim.	20	84	111	119	114	
		4,5	18,8	24,8	26,6	25,4	
16	Gelecekte beni çok takdir edecek insanlarla çalışacağım.	29	95	107	106	111	
		6,5	21,2	23,9	23,7	24,8	
17	Gelecekte çok önemli projelerle uğraşacağım.	38	96	108	105	101	
		8,5	21,4	24,1	23,4	22,5	
18	Bir gün dileklerimi gerçekleştireceğimi biliyorum.	17	84	91	113	143	
		3,8	18,8	20,3	25,2	31,9	

Ölçeğin ilk boyutu olan “İyimserlik (IY)” alt boyutunda yer alan “geleceğim hakkında genellikle coşku ve iyimserlik doluyum” ifadesi hariç olmak üzere diğer tüm ifadeler katılımcıların “beni iyi tanımlıyor ve beni çok iyi tanımlıyor” şeklinde verdikleri cevapların toplam oranı “beni biraz tanımlıyor ve beni hiç tanımlamıyor” şeklinde verilen cevapların toplam oranından yüksek olmuştur. Aynı ifade, “beni hiç tanımlamıyor” seçeneğinin %12,3'lük tercih edilme oranıyla katılımcılarca en az katılan ifade olmuştur.

“İyimser biri olduğumu düşünüyorum” şeklindeki ilk ifadeye verilen “beni iyi tanımlıyor ve beni çok iyi tanımlıyor” şeklinde verdikleri cevapların toplam oranı %54,40 olup, ifade “İyimserlik (IY)” alt boyutunda katılımcıların en yüksek oranda kendilerini tanımladığını belirttikleri ifade olmuştur. Tablo 6'da verilmekte olan cevaplanma oranları incelendiğinde, katılımcıların kendilerini iyimser olarak tanımlamakla birlikte geleceklerine dair aynı oranda iyimser olmadıklarını göstermektedir.

Ölçeğin ikinci boyutu olan ve ters kodlanmış olan “Kötümserlik (KOT)” boyutunda yer alan ifadelerin tamamına katılımcıların “beni biraz tanımlıyor ve beni hiç tanımlamıyor” şeklinde verdikleri cevapların toplam oranı “beni iyi tanımlıyor ve beni çok iyi tanımlıyor” şeklinde verilen cevapların toplam oranından çok yüksek olmuştur. Bu durum, katılımcıların “İyimserlik (IY)” boyutuna verdikleri cevaplarla da tutarlılık göstermektedir.

“Gelecekte hayal kurmayı ve umut etmeyi bırakacağım” ifadesine %62,3 oranında “beni hiç tanımlamıyor” cevabı verilmiş olup ifade alt boyutun katılımcıları en az tanımlayan ifadesi olmuştur.

Ölçeğin son boyutu olan “Umut (UM)” boyutunun “bir gün dileklerimi gerçekleştireceğimi biliyorum” ifadesinin %31,9 oranında “beni çok iyi tanımlıyor” şeklinde cevaplanmış olması da diğer iki alt boyuta verilen cevaplarla örtüşmektedir.

“Umut (UM)” boyutunda yer alan tüm ifadeler katılımcıların “beni iyi tanımlıyor ve beni çok iyi tanımlıyor” şeklinde verdikleri cevapların toplam oranı “beni biraz tanımlıyor ve beni hiç tanımlamıyor” şeklinde verilen cevapların toplam oranından yüksek olmuştur.

14.4. Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

Araştırma kapsamında katılımcılardan elde edilen verilerin geçerliliğini ortaya koymak için öncelikle keşfedici faktör analizi yapılmıştır. Kullanılacak faktör analizi için seçilen yöntem yani hangi faktör analizinin yapılacağı, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği için en önemli hususların başında gelmektedir (Yaşhoğlu, 2017).

Araştırmada kullanılan veri setinin elde edildiği katılımcı sayısı yani örneklem büyüklüğü olan 448, hem değişken sayısı olan 58'den hem de değişken sayısının 5 katı olan 295'ten büyüktür. Bu nedenle verilerin faktör analizini uygunluk şartı yerine getirilmiş olup araştırmada kullanılan 3 ölçek için de öncelikle keşfedici faktör analizi yapılmıştır (Yaşhoğlu, 2017).

14.4.1. Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği KFA Sonuçları

2022 yılında Geylani ve Çiriş Yıldız tarafından geliştirilmiş olan iki alt boyuttan oluşan ölçeğin faktör analizi sonuçlarına göre; Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,924 ve Bartlett's sonuçları ise Chi-square=5321.294, df=171; p=0,000 olarak tespit edilmiştir. Cronbach's α değerleri ise sırasıyla tüm ölçek için 0,91, ilk faktör için 0,95 ve ikinci faktör için 0,88 olarak hesaplanmıştır (Geylani & Yıldız, 2022).

Ölçeğin alt faktörlerinin güvenilirlik analizleri sırasında ise, ölçeğin "Gelecekte Umutsuzluk (GU)" alt boyutunda yer alan "yapmayı çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var" ifadesi güvenilirlik analizi sonucunda analizlere dahil edilmemiştir.

Tekrarlanan faktör analizi sonuçlarına göre; Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,928 ve Bartlett's sonuçları ise Chi-square=5088.294, df=171; p=0,000 olarak tespit edilmiştir. Nihai durumda ölçeğin alt boyutlarına ait değerler Tablo 7'de verilmekte olup ölçeğin toplam varyansı 60.238 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 7: Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği Faktör Analizi

Faktör Adı	Faktör İfadeleri	Faktör 1	Faktör 2	Toplam Varyans
Gelecek Korkusu	GK_S3 Hayatımda işlerin kötüye doğru gitmesinden korkuyorum.	0.82	0.16	45,005
	GK_S5 Her şey yolunda giderken bile, bir aksilik yaşama ihtimalinden korkuyorum.	0.81	0.08	
	GK_S4 Gelecekte zorlukların üstesinden gelememekten korkuyorum.	0.81	0.17	
	GK_S7 Geleceğin ne getireceğinden korkuyorum.	0.77	0.27	
	GK_S2 Gelecekte başarısız olmaktan korkuyorum.	0.76	0.18	
	GK_S9 Planlarımın yarım kalma düşüncesi beni mahvediyor.	0.76	0.08	
	GK_S6 İşler iyi gittiğinde bile kötü bir şey olacak düşüncesine kapılıyorum.	0.72	0.14	
	GK_S10 Gelecek benim için bulanık ve belirsiz görünüyor.	0.71	0.35	
	GK_S12 Gelecekte önemli karar alma düşüncesinden korkuyorum.	0.70	0.20	
	GK_S1 Yaşadığım sorunların uzun süre devam edecek olma ihtimalinden korkuyorum.	0.70	0.16	
	GK_S8 Aileme maddi olarak iyi koşullar sunamama kaygısı yaşıyorum.	0.68	0.11	
	GK_S11 Ekonomik ve politik değişikliklerin geleceğimi tehdit edeceğinden korkuyorum.	0.66	0.07	
	GK_S13 Yakında büyük bir felaket olmasından korkuyorum.	0.66	0.04	
Gelecekte Umutsuzluk	GU_S2 Gelecekte arzu ettiğim şeylere kavuşabileceğimi umuyorum.	0.10	0.87	15,233
	GU_S6 Gelecekte hedeflerimi gerçekleştirebileceğime inanıyorum.	0.20	0.83	
	GU_S4 Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum.	0.23	0.81	
	GU_S1 Gelecekte daha mutlu olacağımı düşünüyorum.	0.09	0.79	
	GU_S3 Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı.	0.06	0.74	
Toplam Varyans				60,238

14.4.2. Üniversite Mezuniyet Beklentileri Ölçeği KFA Sonuçları

Orjinali Flores, Navarro ve DeWitz (2008) tarafından geliştirilen ve 19 maddeden oluşan ölçek 2021’de Orçan ve Çelik tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçeğin 4 maddesi Türkçe versiyonundan çıkarılmış ve toplam 15 madde altında toplanan Croanbach’s Alfa değeri 0,91 olan iki faktörlü yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin ilk dokuz maddeden oluşan “Mesleki Beklentiler” (MB) alt faktörünün Cronbach’s α değeri 0,89, “Bireysel Beklentiler “BB’ alt faktörünün Cronbach’s α değeri 0,84 olarak bulunmuştur (Orçan & Çelik, 2021).

Yapılan faktör analizi sırasında ölçeğin “Bireysel Beklentiler (BB)” alt boyutunda yer alan “üniversite eğitimi alarak yaşamımda başarılı olacağım” ifadesinin, araştırma katılımcılarımızın cevapları doğrultusunda ölçeğin “Mesleki Beklentiler (MB)” alt boyutunda yer aldığı tespit edilmiştir. Yine “Bireysel Beklentiler (BB)” alt boyutunda yer alan “üniversite eğitimi alarak hayatımda doğru kararlar vermek için bilmem gerekenleri öğreneceğim” ifadesi ise aynı anda iki faktör altında yer alma eğiliminden dolayı ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçeğin alt faktörlerinin boyutların oluşan yeni yapısına göre yapılan güvenilirlik analizleri sırasında ise ölçeğin “Mesleki Beklentiler (MB)” alt boyutu Cronbach’s Alfa değeri 0.944, “Bireysel Beklentiler (MB)” alt boyutu Cronbach’s Alfa değeri ise 0.842 olarak tespit edilmiştir.

Tekrarlanan faktör analizi sonuçlarına göre; Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,948 ve Bartlett’s sonuçları ise Chi-square=4961.374, df=0.91; p=0,000 olarak tespit edilmiştir. Nihai durumda ölçeğin alt boyutlarına ait değerler Tablo 8’de verilmekte olup ölçeğin toplam varyansı 68.659 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 8: Üniversite Mezuniyet Beklentileri Ölçeği Faktör Analizi

Faktör Adı	Faktör İfadeleri	Faktör 1	Faktör 2	Toplam Varyans
Mesleki Beklentiler	MB_S7 Üniversite eğitimi sayesinde kariyer hedeflerime daha iyi bir şekilde ulaşabileceğim.	0.802	0.357	
	MB_S2 Üniversite eğitimi, yapmaktan hoşlandığım bir iş elde etmeme imkan sağlayacak.	0.796	0.224	
	MB_S6 Üniversite eğitimi istediğim bir hayat tarzı sağlayacak.	0.790	0.312	
	MB_S4 Üniversite eğitimi, yeteneğimi ve yaratıcılığımı kullanabileceğim bir işe sahip olmama imkan sağlayacak.	0.782	0.286	
	MB_S9 Üniversite eğitimi alarak hayatımdaki gelecekle alakalı hedeflere daha iyi ulaşabileceğim.	0.779	0.42	60,889
	MB_S8 Üniversite eğitimi kariyer fırsatlarımı artıracak.	0.765	0.371	
	MB_S1 Üniversite eğitimi iyi ücretli bir iş elde etmeme imkan sağlayacak.	0.735	0.214	
	MB_S3 Üniversite eğitimi sayesinde diğer insanlardan saygı göreceğim.	0.725	0.193	
	MB_S5 Üniversite eğitimi, ailemle, arkadaşlarımla ve uğraşlarımla geçirebileceğim yeteri kadar zaman sağlayacak.	0.706	0.225	
	BB_S2 Üniversite eğitimi alarak yaşamımda başarılı olacağım.	0.669	0.494	

Bireysel Beklentiler	BB_S5 Üniversite eğitimi pek çok arkadaş edinme fırsatı sağlayacak.	0.058	0.871	7,770
	BB_S1 Üniversite eğitimi bilgi seviyemi artıracak.	0.407	0.721	
	BB_S6 Üniversite eğitimi alarak hayata daha iyi hazırlanacağım.	0.509	0.693	
	BB_S4 Üniversite eğitimi, üniversite derslerimde aldığım eğitimlerle ilgili farklı kariyer alanlarımı keşfetmem için bana zaman verecek.	0.52	0.624	
Toplam Varyans				68,659

14.4.3. Gelecek Vizyonları Ölçeği KFA Sonuçları

Ginevra ve arkadaşları tarafından (2017) geliştirilen ve Akça ve diğerleri tarafından 2018 yılında Türkçeye uyarlanan “*Gelecek Vizyonları Ölçeği*” toplam 18 maddeden ve İyimserlik, Kötümserlik, Umut olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Akça ve arkadaşları tarafından, GVÖ’nün güvenilirliğini incelemek için ölçeğin alt boyutlarına ilişkin hesaplanan Cronbach’s α iç tutarlık katsayısı İyimserlik alt boyutu için 0,72, Kötümserlik alt boyutu için 0,70 ve Umut alt boyutu için 0,84 olarak bulunmuştur (Akça, Korkmaz, & Alkal, 2018).

Yapılan faktör analizi sırasında ölçeğin “İyimserlik (IY)” alt boyutunda yer alan “gelecekte olumlu deneyimlerimin olumsuzlardan daha çok olacağından eminim” ifadesinin, araştırma katılımcılarının cevapları doğrultusunda ölçeğin “Umut (UM)” alt boyutunda yer aldığı tespit edilmiştir. Yine “İyimserlik (IY)” alt boyutunda yer alan “geleceğim hakkında genellikle coşku ve iyimserlik doluyum” ifadesi ise aynı anda iki faktör altında yer alma eğiliminden dolayı ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçeğin yeni yapısına göre yapılan güvenilirlik analizleri sırasında ise ölçeğin “İyimserlik (IY)” alt boyutu Cronbach’s Alfa değeri 0,867, “Kötümserlik (KOT)” alt boyutu Cronbach’s Alfa değeri 0,874 ve “Umut (UM)” alt boyutu Cronbach’s Alfa değeri ise 0,947 olarak tespit edilmiştir. Faktör analizi sırasında ölçeğin “Umut” alt boyutunda yer alması gerektiği belirlenen “gelecekte olumlu deneyimlerimin olumsuzlardan daha çok olacağından eminim” ifadesinin çıkartılması durumunda güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach’s Alpha katsayısının yükseleceği görüldüğünden, bu ifade analizden çıkartılmıştır.

Nihai yapıya bağlı olarak tekrarlanan faktör analizi sonuçlarına göre; Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,924 ve Bartlett’s sonuçları ise Chi-square=5232.155, df=0.120; p=0,000 olarak tespit edilmiştir. Nihai durumda ölçeğin alt boyutlarına ait değerler Tablo 9’da verilmekte olup ölçeğin toplam varyansı 72.602 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 9: Gelecek Vizyonları Ölçeği Faktör Analizi

Faktör Adı	Faktör İfadeleri	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Toplam Varyans
Umut	UM_S4 Gelecekte ilgimi çeken şeyleri yapabileceğimden eminim.	0.872	0.184	0.185	47,761
	UM_S3 Bugün yapamadığım şeyleri gelecekte yapabileceğim.	0.843	0.22	0.185	
	UM_S5 Gelecekte beni çok takdir edecek insanlarla çalışacağım.	0.827	0.11	0.236	
	UM_S2 Sonunda, istediğim şeyi elde edeceğimi biliyorum.	0.824	0.158	0.251	
	UM_S6 Gelecekte çok önemli projelerle uğraşacağım.	0.817	0.082	0.282	
	UM_S7 Bir gün dileklerimi gerçekleştireceğimi biliyorum.	0.771	0.203	0.339	
	UM_S1 Gelecekte oldukça iyi olacağımı hissediyorum.	0.757	0.192	0.335	
Kötümselik	KOT_S5 Gelecek için umutlu olmak işe yaramaz, aklımdakileri yapamayacağım.	0.073	0.862	0.148	15,947
	KOT_S4 Gelecekte hayal kurmayı ve umut etmeyi bırakacağım.	0.084	0.819	0.182	
	KOT_S1 Gelecekte gerçekten istediğim şeyleri elde edemeyeceğim.	0.173	0.794	-0.039	
	KOT_S3 Geleceğim için çok az umutluyum.	0.195	0.791	0.18	
	KOT_S2 Bana gerçekten uygun bir iş bulmak zor olacak.	0.207	0.719	0.013	
İyimserlik	IY_S5 Olumlu düşünen bir insan olduğumu düşünüyorum.	0.303	0.097	0.827	8,893
	IY_S1 İyimser biri olduğumu düşünüyorum.	0.223	0.081	0.791	
	IY_S6 Gelecekte zorluklarla karşılaşsam bile iyimser olmaya devam edeceğim.	0.37	0.102	0.762	
	IY_S2 Çoğu zaman mutluyum.	0.286	0.149	0.744	
Toplam Varyans					72,602

14.5. Yapısal Eşitlik Modeli

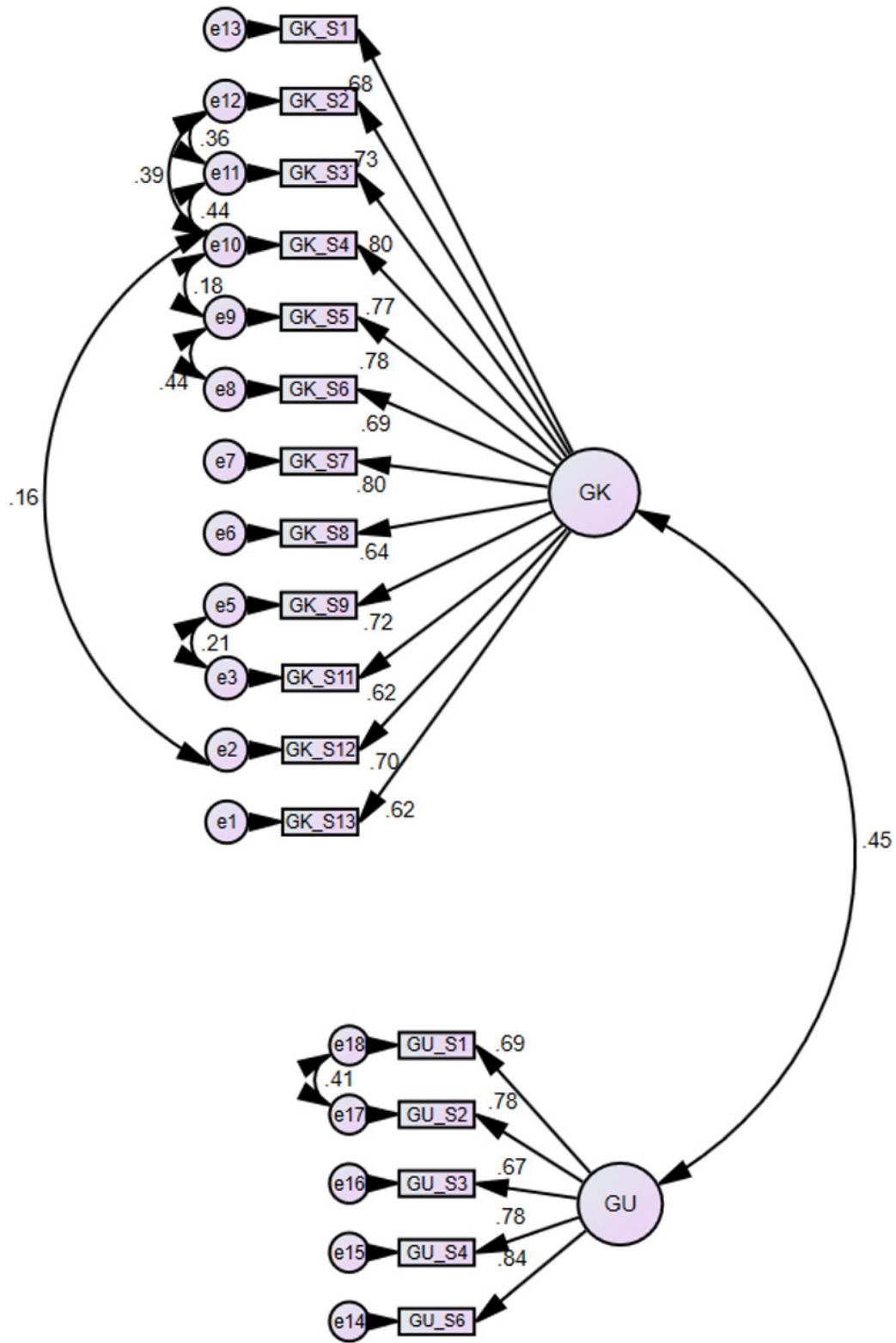
Araştırmada kullanılan değişkenlerin ölçüm modeli AMOS 23.0 programı ile Maximum Likelihood yönetimi kullanılarak değerlendirilmiştir. Ölçüm modelinin değerlendirilmesinden önce araştırmanın ölçekleri için doğrulayıcı faktör analizi yapılarak modelin yapı geçerliliği test edilmiştir.

Analize başlanılmadan önce, araştırma katılımcılarının sorulara verdikleri cevapların ortalama değerleri hesaplanmış ve tam olarak 1 ve 5 ortalama değerine sahip iki öğrencinin cevabı ile yüksek lisans öğrencisi olan 9 katılımcının cevabı halihazırda üniversite eğitimlerini zaten tamamlamış oldukları için değerlendirme kapsamına dahil edilmemiştir.

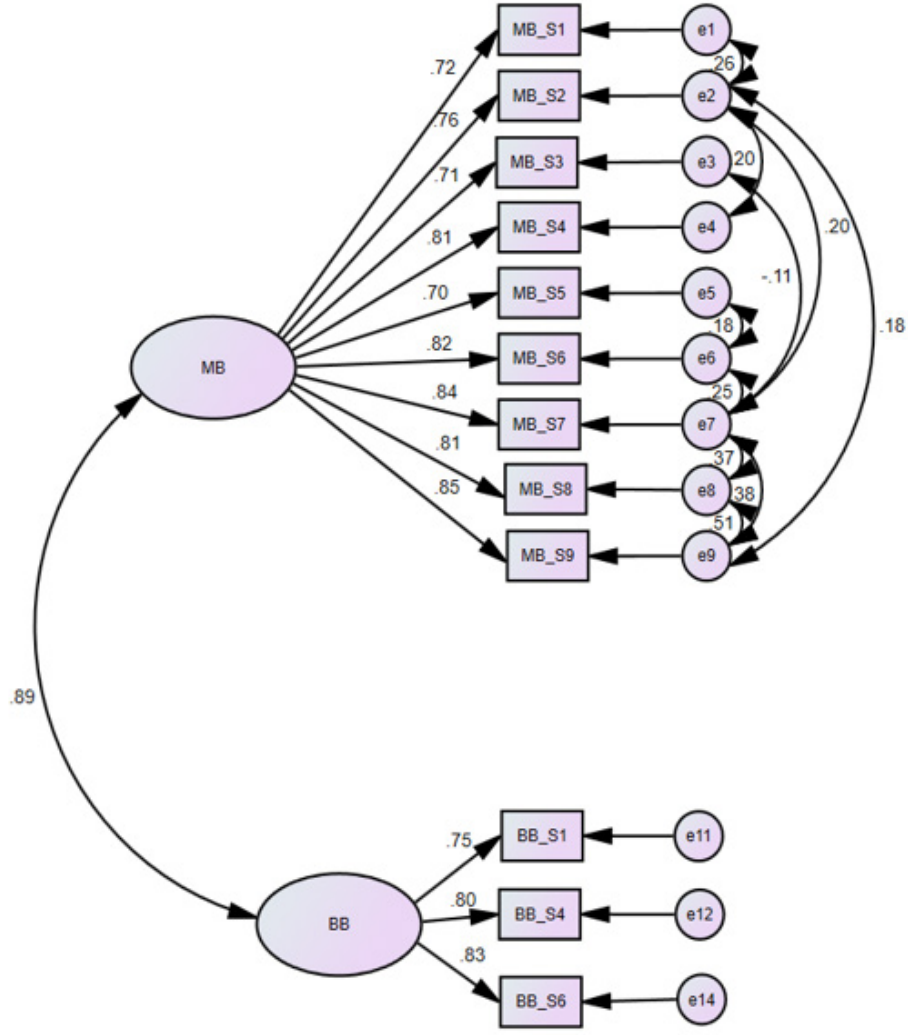
14.5.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Araştırma ölçekleri için yapılan doğrulayıcı aktör analizi ve AMOS 23.0 programının modifikasyon önerileri sonucunda oluşan ölçeklerin grafik gösterimleri Şekil 2, Şekil 3 ve Şekil 4'te verilmektedir.

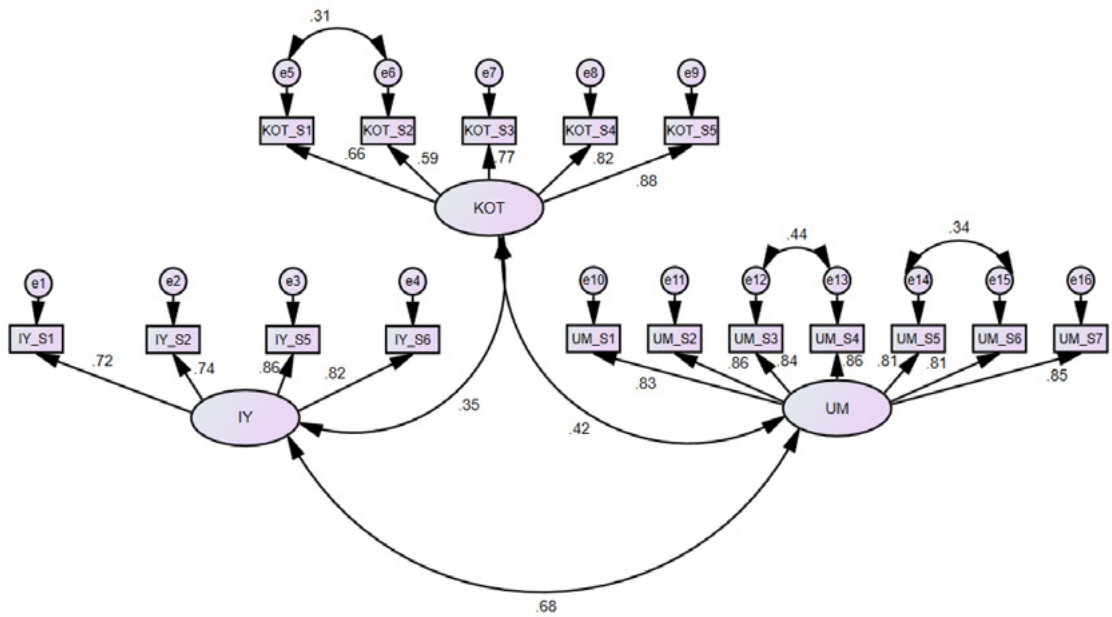
Şekil 2: Gelecek Kaygısı Ölçeği DFA Grafığı

Şekil 3: Mezuniyet Beklentileri Ölçeği DFA Grafiği

Şekil 4: Gelecek Vizyonları Ölçeği DFA Grafiği

Analizler neticesinde; Gelecek Kaygısı Ölçeği'nde yer alan ve GK-S10 olarak kodlanmış “gelecek benim için bulanık ve belirsiz görünüyor” ifadesi ile Gelecek Beklentileri Ölçeği'nde yer alan BB-S2 olarak kodlanmış “üniversite eğitimi alarak yaşamımda başarılı olacağım” ve BB-S5 olarak kodlanmış “üniversite eğitimi pek çok arkadaş edinme fırsatı sağlayacak” ifadeleri aynı anda iki faktörle ilişkili olduğu için ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçüm modelinin kabul edilebilir birleşim geçerliliğinin de sağlanması için AVE (ölçeğin maddeleri arasındaki benzeşim geçerliliği- average variances extracted) ve CR (yapı güvenilirliği ölçütü-composite reliability) değerleri de hesaplanarak Tablo 10'a eklenmiştir. $AVE > 0.5$, $CR > 0.7$ ve $CR > AVE$ koşullarının sağlanmış olması ölçüm modelinin birleşim geçerliliğinin de sağlandığını göstermektedir (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2014).

Tablo 10: Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Ölçüm Modeli Sonuçları

Ölçek	CMIN	DF	CMIN/DF	RMSEA	CFI	GFI	AVE	CR
Gelecek Kaygısı	296,243	110	2.693	0.062	0.958	0.93	0.53	0.95
Mezuniyet Beklentileri	124,448	43	2.894	0.066	0.980	0.96	0.62	0.95
Gelecek Vizyonları	221,409	98	2.259	0.054	0.975	0.94	0.64	0.97

Tablo 10'da yer alan ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen değerlerden anlaşılacağı üzere, tüm ölçeklerin uyum iyiliği değerleri, iyi uyum/kabul edilebilir uyum kriterlerini ($Cmin/df \leq 5$, $CFI \geq 0.95$, $GFI \geq 0.90$) karşılamaktadır (Gürbüz, 2021).

Uyum iyiliği ve birleşim geçerliliği kriterlerinin sağlanması durumunun tespitinin yanısıra, ayrışım geçerliliğinin tespiti de yapılmıştır. Fornell ve Larcker kriterlerine göre AVE değerlerinin karekökü, araştırma ölçekleri arasındaki korelasyonlardan yüksek olmalıdır. Araştırma ölçekleri için hesaplanan değerler Tablo 11'de verilmekte olup, değerler ölçüm modelinin ayrışım geçerliliğinin de sağlandığını göstermektedir (Fornell & Larcker, 1981).

Tablo 11: Fornell-Larcker Ayrışım Geçerliliği Analizi

	1	2	3
Gelecek Kaygısı	0.78		
Mezuniyet Beklentileri	-.363**	0.78	
Gelecek Vizyonları	-.562**	.538**	0.8

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

14.5.2. Araştırma Hipotezleri

H1: Üniversite öğrencilerinin mezuniyet beklentileri üzerinde gelecek ile ilgili kaygılarının etkisi vardır.

H2: Üniversite öğrencilerinin gelecek vizyonları üzerinde gelecek ile ilgili kaygılarının etkisi vardır.

H3: Üniversite öğrencilerinin mezuniyet beklentileri üzerinde gelecek vizyonlarının etkisi vardır.

H4: Üniversite öğrencilerinin gelecek ile ilgili kaygılarının mezuniyet beklentileri üzerindeki etkisinde gelecek vizyonlarının aracılık rolü vardır.

14.5.3. Yapısal Model Analizi Sonuçları

AMOS 23.0 programı kullanılarak Yapısal eşitlik modeli analizleri yapılmış ve Baron ve Kenny'e göre aracılık modeli test edilmiştir (Baron & Kenny, 1986). Aracı değişken olmadan oluşturulan model "Model 1", aracı değişkenin modele dahil edilmesi ile oluşturulan model ise "Model 2" olarak adlandırılarak analizler tamamlanmış ve araştırma hipotezleri test edilmiştir. Bootstrap tekniği ile yapılan aracılık analizi sonuçları Tablo 12'de, modellerin grafik gösterimleri ise Şekil 5 (Model 1) ve Şekil 6 (Model 2) 'da yer almaktadır. Uyum iyiliği değerleri için doğrulayıcı faktör analizinde de kullanıldığı üzere Gürbüz (2021, s.38) referans alınmıştır.

Tablo 12: Hipotez Testi Sonuçları

	Model 1	Model 2
Gelecek Kaygıları → Mezuniyet Beklentileri	-0.57 (p<0,001)	-0.21 (p=0,022)
Gelecek Kaygıları → Gelecek Vizyonları		-0.85 (p<0,001)
Gelecek Vizyonları → Mezuniyet Beklentileri		0,45 (p<0,003)
Model uyum değerleri	CMIN/df=2.397	CMIN/df=2.034
	CFI=0.943	CFI=0.934
	GFI=0.874	GFI=0.834
	IFI=0.943	IFI=0.934
	RMSEA=0.057	RMSEA=0.049

Hipotez testi sonuçları değerlendirildiğinde, Model 1'e (aracı değişkensiz) göre üniversite öğrencilerinin gelecek ile ilgili kaygılarının mezuniyet beklentileri üzerinde 0,57 düzeyinde negatif ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. *Bu durumda H1 hipotezi doğrulanmıştır.*

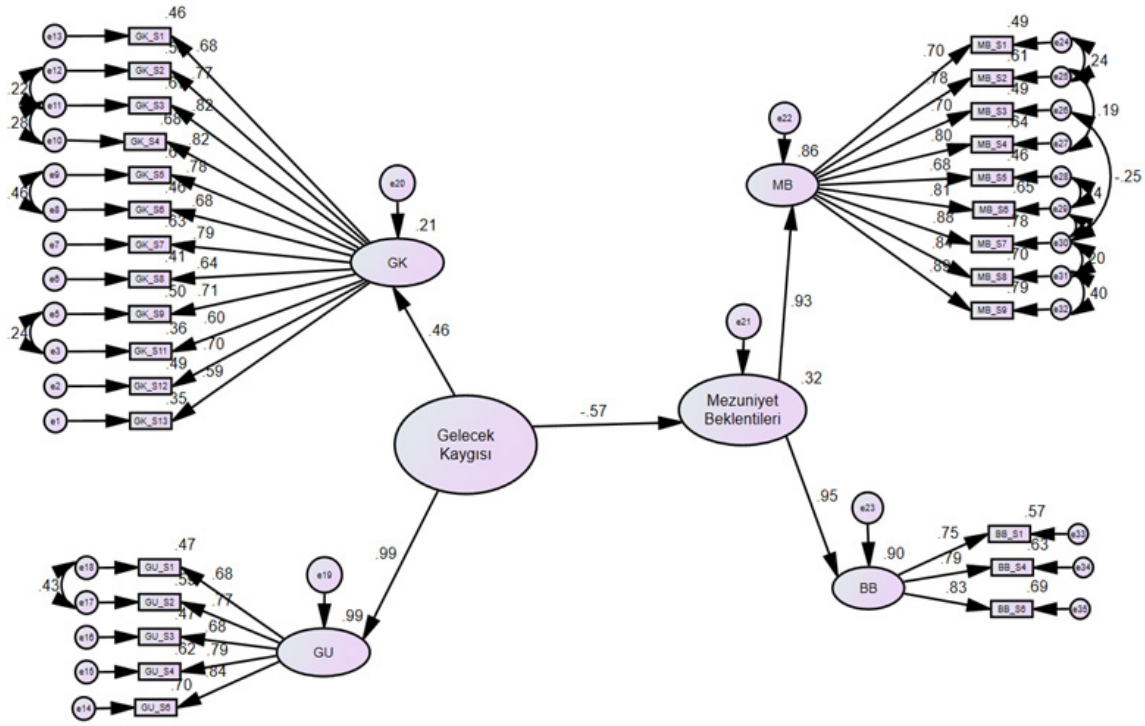
Gelecek vizyonları değişkeninin modele aracı değişken olarak eklenmesi neticesinde oluşan Model 2'ye göre üniversite öğrencilerinin gelecek ile ilgili kaygılarının gelecek vizyonları üzerinde 0,85 düzeyinde negatif ve oldukça anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir. *Bu durumda H2 hipotezi doğrulanmıştır.*

Aynı zamanda üniversite öğrencilerinin mezuniyet beklentileri üzerinde gelecek vizyonlarının 0,45 düzeyinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır. *Bu durumda H3 hipotezi de doğrulanmıştır.*

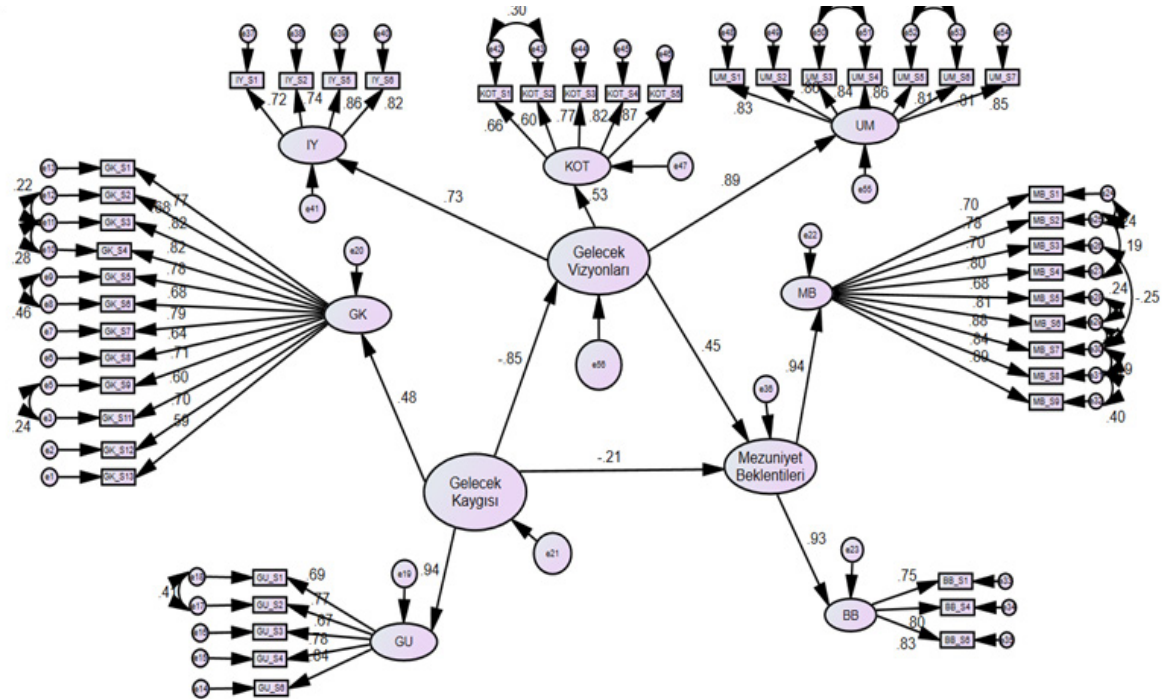

Gelecek vizyonları değişkeninin modele aracı değişken olarak eklenmesi sonrasında da gelecek kaygısı değişkeni halen mezuniyet beklentileri değişkenini negatif etkilese de bu oran 0,21'e düşmüştür. *H4 hipotezi de doğrulanmış olup*; gelecek vizyonları değişkeni, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları ile mezuniyet beklentileri arasında kısmi aracılık rolüne sahiptir.

Şekil 5: Model 1 (Aracı Değişkensiz Model)

Şekil 6: Model 2 (Aracı Değişkenli Model)

Sonuç

Araştırma kapsamında veri toplama çalışmalarına başlanılmadan önce Dergipark ve Web of Science veri tabanları üzerinden, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları, gelecek korkuları, mezuniyet beklentileri ve gelecek vizyonlarına ilişkin yapılan tarama çalışması sırasında ilgili değişkenlere ilişkin farklı fakülte ve meslek yükseköğretim kurumlarında yapılmış olan akademik çalışmaların mevcut olduğu ancak, üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları ile mezuniyet beklentilerinin ya da gelecek vizyonlarının ilişkisinin araştırıldığı bir akademik çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencileri ile ilgili olarak; yaşam tarzı ve kişisel özellikler nedeniyle mağduriyete uğrama korkusu, kaybetme korkusu, mükemmeliyetçilik, stres ve olumsuz değerlendirilme korkusu, Covid-19 korkusu ve gelecek kaygısı, kaybetme korkusu, suç korkusu, ağrı korkusu, dışarıda kalma korkusu, öz değerlendirilme korkusu, ölüm korkusu, mutluluk korkusu, sosyal medyayı kaçırma korkusu konularında araştırmalar yapıldığı, ancak üniversite öğrencilerinin korku ve kaygılarının geleceğe ilişkin beklentileri ve gelecek vizyonları üzerindeki rolüne dair yapılmış bir akademik çalışma yapılmamış olduğu görülmüştür.

Bu nicel araştırma çalışması ise, Covid-19 döneminden sonra yüz yüze eğitim görmeye tekrar başlanılmasından 15 ay sonra 2023 yılında yapılmıştır. Araştırma kapsamında tek bir devlet ya da vakıf üniversitesi ya da belirli bölümlerde okuyan öğrencilere ait veriler değil, 49 devlet ve vakıf üniversitesinin 67 farklı bölümünde öğrenim gören toplam 448 üniversite öğrencisine uygulanan anket formu vasıtasıyla toplanan veriler kullanılarak, öğrencilerin gelecek kaygılarının mezuniyet beklentileri üzerindeki etkisi ve bu etki üzerinde gelecek vizyonlarının aracılık rolü kapsamlı bir biçimde incelenmeye çalışılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının gelecek vizyonlarını, yani geleceğe dair genel anlamdaki iyimserlik, kötümserlik bakış açıları ile taşıdıkları umutlarını; gelecek beklentilerinden daha yüksek oranda olumsuz etkilemesi araştırmanın önemli sonuçlarından birisidir.

Daha önce öğrencilerin gelecek kaygıları, gelecek beklentileri ve gelecek vizyonları ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalardan farklı olarak, Türkiye’de üç değişkenin bir arada değerlendirmeye alındığı, sadece belirli bir üniversitede ya da meslek yüksekokulunda değil, 49 farklı üniversitede okuyan toplam 448 üniversite öğrencisine uygulanan anket ile elde edilen sonuçları kapsadığı için, araştırma sonuçlarının Türkiye’de okuyan üniversite öğrencilerinin gelecek beklentilerine dair genel bir yaklaşımı yansıttığı düşünülmektedir.

Araştırma sorularına verilen cevapların frekans dağılımları genel olarak öğrencilerinin gelecek kaygılarının yüksek olduğunu, ancak kendilerini umutsuz hissetmediklerini, aldıkları eğitim sayesinde edinecekleri mesleki bilgilerinden beklentileri orta düzeyde iken, bireysel beklentilerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmada elde edilen çarpıcı bulgulardan birisi, araştırma katılımcılarının

“ekonomik ve politik değişikliklerin geleceklerini tehdit edeceği” ifadesine %39,10 oranında tamamen katıldıklarını ifade etmeleridir. İfade, hem ait olduğu “Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygıları” ölçeğinin, hem de tüm araştırma sorularının en yüksek oranda tamamen katılınan ifadesi olup, aynı zamanda ifadeye katılmadıklarını ifade eden öğrencilerin oranı ise sadece %19,5 olarak gerçekleşmiştir. %51,8’i aile evinde eğitim hayatını sürdürmekte olan ve %69,6’sı hayallerindeki meslekle ilgili eğitim aldıklarını ifade etmiş olan gençlerin ekonomik ve politik değişiklikler konusunda hissettikleri endişe dikkate alınması değer bir husus olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma katılımcılarının geçmiş deneyimlerinin kendilerini geleceğe hazırladığını ve ileride hedeflerini gerçekleştirebileceklerine dair olan yüksek katılım oranları ise hissettikleri endişeye rağmen umutlu olduklarını göstermesi açısından önemlidir.

Araştırmanın önemli bulgularından birisi de yaklaşık olarak % 70’i hayallerinde meslekle ilgili eğitim almakta olan öğrencilerin, almakta oldukları üniversite eğitiminin mesleki ve kariyer beklentilerini sadece orta düzeyde olumlu olarak etkilemesidir. Ancak, aldıkları eğitim sayesinde kariyer, başarı ve yeni arkadaşlar edinme gibi sosyal faydalar edineceklerini de düşünmektedirler.

Öğrenciler, gelecekte hayal kurmaya ve umut etmeye devam edecekleri yönündeki ifadelere yüksek oranda katıldıklarını ifade ederlerken, aynı zamanda gelecekte dileklerini gerçekleştireceklerine dair inançlarının da güçlü olduğunu belirterek kendilerini “iyimser” olarak tanımlamaktadırlar.

Araştırma bulguları bütün olarak değerlendirildiğinde, kendilerini iyimser olarak tanımlamakta olan, aldıkları eğitim sayesinde orta düzeyde de olsa olumlu beklentileri olan öğrencilerin, geleceklerine dair aynı oranda iyimser olmadıklarını ifade eden cevaplar vermiş olmaları da araştırmanın önemli bulgularından birisidir. Kendilerine güvenen, geleceğe dair umutları olan, ancak ekonomik ve politik değişiklikler gibi kendilerinden kaynaklı olmayan beklenmedik durumlardan kaynaklı endişe ve kaygı hisseden üniversite öğrencilerinin, mevcut bakış açılarının anlaşılmasına yardımcı olacak veriler elde edilmiştir. Araştırma verilerinin, gelecekte işgücü kaynağının önemli bir bölümünü oluşturacak olan üniversite öğrencilerinin daha iyi yönlendirilmelerine yardımcı olacağı ve gelecekte bu konuda araştırmalar için de araştırmacılara veri sağlayarak literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akça, M. Ş., Korkmaz, O., & Alkal, A. (2018, Aralık 6). Geçerlilik, Güvenilirlik Çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 12.
- Akça, M. Ş., Korkmaz, O., & Alkal, A. (2018). Turkish Form of the Visions About Future Scale: Validity and Reliability Studies. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 1.
- Akyol, C., Oğan, E., & Oğan, Y. (2018, Mart). Turizm Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Beklentileri ve Sosyo-Ekonomik Profilleri Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(2), 651.
- Ancharya, A., Vankar, G., & De Sousa, A. (2016, Feb 18). An exploratory study of fears among adolescent students from an urban cohort in India. *Int J Adolesc Med Health*, 30(1), 1.
- Baron, R., & Kenny, D. (1986, Dec). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1176.
- Bilge, A., & Pektaş, İ. (2004). Öğrencilerin Sosyo-Kültürel Özellikleri, Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeyleri ve Başa Çıkma Becerilerinin İncelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemsirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 20(1), 53.
- Bilgin, A., Suçin, H., & Polat, S. (2013). Türkiye’de Nasıl Bir Üniversite Eğitimi Uygulanmalı? Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 17(1), 10.
- Çalışkan, P. D., & Karademir, D. (2023, Aralık). İyimserlik ve Kötümserlik Ölçeği Yetişkin Formunun Geliştirilmesi (İKÖ-Y): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(4), 1262.
- Chang, J.-J., Ji, Y., Li, Y.-H., Pan, H.-P., & Su, P.-Y. (2021, May 31). Prevalence of anxiety symptom and depressive symptom among college students during COVID-19 pandemic: A meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 245.
- Come to Gelişim. (2023, Mart 20). Gelecek Kaygısı Öğrencileri Nasıl Etkiliyor?: <https://cometogelisim.com/gelecek-kaygisi-ogrencileri-nasil-etkiliyor/>.
- Doğan, N., & Bıkmaz, Ö. (2015). Expectation of students from their thesis supervisor. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174, 3736.
- Flores, L. Y. (2008). Mexican American high school students’ postsecondary educational goals: Applying social cognitive career theory. *Journal of Career Assessment*, 16(4), 494.
- Fornell, C., & Larcker, D. (1981). Evaluating Structural Equation Models With Unobservable Variables And Measurement. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 43.
- Geylani, M., & Yıldız, C. Ç. (2022, Ocak 31). İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, 10(1), 293.
- Ginevra, M. C., Sgaramella, T. M., Ferrai, L., Nota, L., Santilli, S., & Soresi, S. (2017). Visions about future: a new scale assessing optimism, pessimism, and hope in adolescents. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 17(2), 197.

- Güdücü, S. A., & Özerk, H. (2022). Türkiye’ de Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygılarıyla İlişkili Olarak 1996- 2020 Yılları Arasında Yapılan Araştırmaların İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(6), 748.
- Gürbüz, S. (2021). AMOS ile Yapısal Eşitlik Modellemesi (Cilt 2). Ankara: Seçkin Yayıncılık, s38.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2014). *Multivariate Data Analysis (Cilt 7)*. Harlow: Pearson Education, pg619.
- Kara, D., Akın, G., & Alp, A. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı ile Sınav Kaygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2, 163.
- Karadeniz, Y., & Özkan, Ç. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Kariyer Beklentileri: Ayvacık Meslek Yüksekokulu Örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 115.
- Kaya, S., & Avcı, R. (2016). Effects of Cognitive-Behavioral-Theory-Based Skill-Training on University Students’ Future Anxiety and Trait Anxiety*. *Eurasian Journal of Educational Research* (66), 283.
- Korkmaz, O. (2023, Jan 31). “Visions About Future: Hope, Optimism, and Pessimism” as Predictor of University Students’ Proactive Career Behavior. *International Academic Social Resources Journal*, 8(45), 1915.
- Kula, K., & Saraç, T. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı / The Future Anxiety of the University Students. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 228.
- Lent, R., Brown, S. D., S., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 115.
- Mahasneh, A., Bataineh, O., & Al-Zoubi, Z. (2016, May 24). The Relationship Between Academic Procrastination and Parenting Styles Among Jordanian Undergraduate University Students. *The Open Psychology Journal*, 9(1), 31.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011). Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*, 122.
- Orçan, F., & Çelik, R. (2021, Ağustos). Adaptation Of College Outcome Expectation Questionnaire To Turkish. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(3), 1197.
- Rodríguez-Hidalgo, A. J., Pantaleón, Y., Dios, I., & Falla, D. (2020, November 5). Fear of COVID-19, Stress, and Anxiety in University Undergraduate Students: A Predictive Model for Depression. *Frontiers In Psychology*, 11, 6.
- Şavkay, D. (2024, Mart 13). SPSS’te Ters Kodlama. SPSS Yardımı İstatistik Merkezi: <https://www.spss-yardimi.com/ters-kodlama/> .
- Tan, G., Soh, X., Hartanto, A., Goh, A., & Majeed, N. (2023, 12). Prevalence of anxiety in college and university students: An umbrella review. *Journal of Affective Disorders Reports*, 14, 13.
- Tellioglu, S. D. (2021, Nisan 2021). İş Güvencesizliğinin Gelecek Kaygısı Üzerindeki Etkisi: Turizm Sektörü Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma. *Safran Kültür ve*

Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(1), 44.

TÜİK. (2023, Haziran 21). Yükseköğretim İstihdam Göstergeleri, 2022. Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yuksekogretim-Istihdam-Gostergeleri-2022-49600>.

Türk, A., Öztürk, M., & Gökkaya, B. V. (2022). Depresyon, Anksiyete, Stres ve Gelecek Kaygısı Arasındaki İlişkinin Kanonik Korelasyon Analizi ile İncelenmesi. Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology, 4(3), 263.

Türköz, O., Bektaş, M., & Çiçek, H. (2021, Ağustos 23). Lisansüstü Eğitim Alan Bireylerde Gelecek Kaygısı. Bucak İşletme Fakültesi Dergisi, 4(2), 133.

Yaşlıoğlu, M. (2017, Kasım 22). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46, 75.

Yılmaz, K., & Horzum, B. (2005, Ocak). Küreselleşme, Bilgi Teknolojileri ve Üniversite. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(10), 109.

Yüncü, G. (2023, Şubat 6). Gelecek Kaygısı Nedir? Nasıl Yenilir? Hiwell: <https://www.hiwellapp.com/blog/gelecek-kaygisi>.